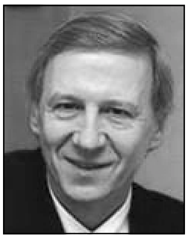

ئانتۆنی گیدێنز

قوتابخانەی شیکاگۆ

و. لە فارسییەوە: هیوا محەمەدپوور

تاقمێک لە نووسەرانی پێوەندیدار بە زانکۆی شیکاگۆوە لە دەیەی ١٩٢٠ ڕا تا دەیەی ١٩٤٠، بە تایبەت ڕۆبێرت پارک، ئێرنست بێرجێس و لویس وێرت چەمک و ئەندێشەگەلێکیان خولقاند کە بۆ ساڵانێکی زۆر بوونە بناغەی سەرەکی تیۆری و لێکۆڵینەوە لە کۆمەڵناسی شاردا. دوو چەمک کە بە هۆی قوتابخانە شیکاگۆوە هاتنە ئاراوە شایانی گرنگی پێدان و سەرنجی تایبەتین.

یەکـێک لەم چەمکانە، "ســەرنجی ئیکۆلۆژی" ڕاڤــەی شــارە و ئەویتــریش دیاریکردنی "شارنشینی" یە وەک شێوازێکی ژیان کە بەهۆی وێرتەوە هاتە کایەوە.

ئیکۆلۆژی شاری:

ئیکۆلۆژی دەستەواژەیەکە لە یەکێک لە زانستە سروشتییەکان وەرگیراوە: دیراسەی هاوتەریبی بوونەوەرانی ڕووەکی و گیانلەبەران دەکات لەتەک ژینگەکەیاندا. لە سروشتدا، گیانلەبەران زۆرتر بە جۆرێکی هاوئاهەنگ بەسەر زەویدا بڵاوبونەتەوە.

بە جـۆرێک کـە هاوتەریبی و باڵانسێک لە نێوان جۆرە جیاوازەکاندا دەخولقێت. **قوتابخانەی شیکاگۆ پێی وابوو کە جێگیربوونی نشینگە گەورەکانی شاریی و بڵاوبونەوەی جـۆرە جیاوازەکانی گـەڕەکەکان لەو شارانەدا دەتوانێ لەسـەر بناغـەی بنەماگەلێکی وێکچوودا هەستی پێبکرێت.**

شــارەکــان لە کــتــوپڕ گــەشــەناکــەن، بەڵکولە ئەنجــامی دژکــردەوە بەرامــبــەر تایبەتمەندییەکانی سازگاری ژینگە گەشە دەکەن. بۆ وێنە، ناوچە گەورە شارییەکان لە کۆمەڵگا ئەمریییەکاندا زۆرتر لە درێژەی کەناری ڕووبارەکان، لە دەشتە بەپیتەکاندا یان لە چوارڕییانی ڕێگا بازرگانییەکان، یان هێڵەکانی شەمەندەفەر سەرهەڵدەدەن. بە گوێرەی تیۆری پارک لەگەڵ شار دروستکرا، پێدەچێ میکانیزمێکی گەورەی بژارکاربێت کە....بە جۆرێکی بەری لە هەڵە کەسانێک کە بۆ ژیان، لە ناوچەیەکی تایبەت یان ژینگەیەکی شازو ناوازەدا لە هەمووان باشترن لە نێوان دانیشتواندا گوڵبژێردەکات.

شارەکان لە ڕێگای پرۆسەکانی ڕکابەری، هێرش، و جێنشینی کە هەموو ئەوانە لە ئیکۆلۆژی بایۆلۆژیکیدا ڕوودەدەن- بە شێوەی ناوچەی سروشتی ڕێکدەخرێ و دەوڵەمەند دەبن.

ئەگەر سەیری دۆخی ئیکۆلۆژی دەریاچەیەک لە ژینگەی سروشتیدا بکەین تێدەگەین کە ڕکابەری نێوان جـۆرە جیاوازەکانی ماسی، بوونەوەر و تێکڕای گیانلەبەران وەک میکانیزمێک لە ئاراستەی گشتی بە بڵاوبوونەوەی جوگرافیایی کەم تا کورت قایم لە نێوانیاندا. ئیش دەکات. ئەگەر کوو جۆرەکانی نوێ هێرش بکەن، واتە هەوڵبدەن دەریاچەکە بکەنە هی خۆیان، ئەم هاوسەنگییە تێکدەچێ. هەندێک لەو بوونەوەرانەی کە لە ناوەندی دەریاچەکەدا زاووزێی زۆریان بووە بەرەو دەرێ ڕادەدرێن تاکو لە کەنارەکانیدا ژیانێکی

مەترسیدارتریان هەبێت جۆرە هێرش کەرەکان لە بەشە ناوەندییەکاندا جێی ئەوان دەگرنەوە.

سیمبولەکانی جێگیری، جوڵەو گیرسانەوەی دووپاتە لە شارەکان، بە گوێرەی ڕوانگەی ئیکۆلۆژی، فۆرمێکی لێکچویان هەیە. گەڕەکە جیاوازەکان لە پرۆسەی "هەوڵی دانیشتوان بۆ ڕاهێنانی خۆیان لەگەڵ بارودۆخی گۆراودا بۆ دابینکردنی بژێو" دێنە گۆڕێ.

دەتوانرێ شارێک وەک نەخشەی ناوچەگەلێکی خاوەن تایبەتمەندی دیاریکراو و جیاوازی کۆمەلایەتی وێنا بکرێ. لە قۆناغە سەرەتاییەکانی گەشەی شارە ئەمڕۆییەکاندا پیشەسازییەکان لە شوێنە باشەکاندا بۆ کەرەستەی خاوی پێویست، لە نزیک هێڵەکانی دابینکاری کۆدەبنەوە. ئاپۆڕەی خەڵک لە دەوری ئەو گەڕەکانە کۆدەبنەوە و وردە وردە کە ڕێژەی دانیشتوانی شار زیاد دەکات، زیاتر لە پێشوو فرەچەشن دەبێتەوە.

هاوتەریب لەگەڵ ئەوە کەرەستەی ئاسایش و خۆشگوزەرانی کە بەو شێوەیە دێنە گۆڕێ سەرنجراکێشتر دەبن، وە رکابەری فرەتر بۆ وزە دەست هێنانیان دروست دەبێت. نرخی زەوی و زەریبەی ملک و ماڵ زیاد دەکات و درێژەی ژیان لە گەڕەکە ناوەندییەکان گران دەکات، مەگەر لە بارودۆخی گرانی گەڕەکە قەرەباڵغەکان یان بینا کۆن و ڕماوەکان کە کرێکەیان لە خوارێیە.

سەنتەری شار بە هۆی ڕێکخراوە بازرگانی و خۆشگوزەرانییەکان قەرەباڵغ دەبێت و دانیشتوانی دەوڵەمەندتر بەرەو لاپاڵی شلرەکان کە تازە(لە قەراغ شار) دروست کراون ماڵ دەگوازنەوە.

ئەم پرۆسەیە شوێن کەوتووی هێڵەکانی هاتووچۆیە، لەبەر ئەوەی ئەو هێلانە کاتی خایەنراو بۆ گەیشتن بە شوێنی کار دەگەێننە لانی کەم: گەڕەکەکانی نێوان ئەم هێلانە بە شێوەیەکی ئارامتر گەورەدەبنەوە.

فۆرمگیری دروستبوونی شارەکان دەتوانرێ وەک بازنەگەلێکی هاوناوەند (متحد المركز) وێنا بکرێ کە بەسەر چەند بەشێکدا دابەش بوون. لە ناوەندا، ناوچە (ناو- شار)ییەکان هەن، تێکەلاوێک لە لێشاوی بیناگەورە تیجارییەکان و ماڵە تایبەتیە کۆن و ڕوو لە ڕمانەکان. لە سەروو ئەم ناوچانە گەڕەکە کۆنەکان هەن کە شوێنی دانیشتنی کرێکاران و چینی ژێر دەست و کاسبکارە داییمیەکانن. لە کۆتایدا دوورتر لەوێ گەڕەک هەن کە زیاتر

شـوێنی ژیانـی گروپە تێر و دەوڵەمـەندەکانن. پرۆسـەکانی هێرشکاری و جێنشـینی لەناو بەشـەکانـی بازنە هاوناوەندەکاندا ڕوودەدەن. بەو شـێوەیە لە حـاڵێکدا کـە مـڵک و زەوی لە ناوچەیەکـی ناوەندی یان نزیک ناوەند ڕووە و نوشـست دەڕوا، لەوانـەیە گروپە کـەمینـەکان هێرش بەرەو ئەوێندەرێ دەست پێبکەن.

لەگەڵ دەسـتپێکی ئەو هێرشانەدا، زۆربەی ئەو دانیشـتوانەی کە لە زووە وە لەوێ دەژیان کۆچ دەکەن و کۆڕەو بەرە و گەڕەکەکانی تر یان بەرە و "قەراغ شار" دەست پێدەکا.

ئەگەرچی بۆ ماوەیەک تێرمی "ئیکۆلۆژی شـاری" بەهاکانی لە دەستدا، بەڵام پاشان ژیاوە و لە نوسینەکانی بەشێک لە نووسەران، بەتایبەت " ئیمۆس هاوڵی"دا بە کامڵبوون گەیشت.

هاوڵی لـە بری ئەوەی وەک نووسـەرانـی پێش خـۆی، سـەرنجی خـۆی بداتە ڕکـابەری بۆ سـەرچاوە دەگمـەنەکان پێداگری لە سـەر پشت بەسـتوویی دوولایەنەی ناوچە جیاوازەکـانی شـار دەکات. جیـاوازبوون١ _ تایبـەتبوونەوەی گروپەکـان و ئەرکە پیشـەییەکانیان- جـۆری ڕاسـتـەقـینەی سـازانی مـرۆڤـەکـانە لە تـەک ژینگەکـەیاندا. ئـەو گـروپەی کـە گـروپە فـرەچەشنـەکـانی تر پێـوەیبەسـتـراون ڕۆڵێکی زاڵی دەبێت، وە ئـەمـە زیاتر لە هەڵکەوتەی ناوەندیی جوگرافیایەکەیدا ڕەنگدەداتەوە.

بۆ وێنـە گـرووپە تیـجـاریـیـەکـانی وەک بانکە گـەورەکـان یان کـۆمـپـانیـاکـانی بیـمـە، خزمەتگوزاری گرینگ لە بۆ زۆربەی خەڵکی لە کۆمەڵگادا ئەنجام دەدەن و لە ئاکامدا زۆرتر دەبێ لە ناوچە ناوەندییەکانی نشینگاکاندا دەست کەون. بەڵام بە وتەی هاوڵی ناوچەگەلێک کە لە شـوێنە ناوەندییـەکـاندا دروست دەبن، نەک هەر لە ژێر کاریگەری شـوێندا، بەڵکو لە پێوەندی لەگـەڵ کـاتیـشـدا سـەرهەڵدەدەن. بۆ وێنە سـەروەری ڕێکخـراوە تیـجارییـەکان، نە تەنیا لە سیمبوڵکانی بەکارهێنانی زەویدا بەڵکو لە ڕیتمی چالاکییەکانی ژیانی ڕۆژانەشدا ڕاڤـە دەکـرێ- کـە نمونـەیەکـیـان سـاتەکـانی قـەرەباڵغـییـە. نەزمی کـات لـە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکدا زنجیرەی پەیوەندی گەڕەکەکانی شار دەبریسکێنێتەوە.

دیراســـەی ئیکـۆلـۆژی ئەوەنـدەی وەک ڕوانگـەیـەکـی تـیــۆریک بـە نرخــە، لە ڕووی ئـەو یارمـەتییـەی کـە بە پێشـڤـەچوونی لێکۆڵینەوە ئەزمـونییـەکانیشی داوە گرینگی هەبووە. پاڵنـەری زۆربـەی خـوێندنـەوەکـان دەربارەی شـار بەگـشـتی و دیراسـە دەربـارەی گـەڕەکـە تایبـەتییـەکانی شـار، بیری ئیکۆلۆژی بووە کە بۆ وێنە پرژاونەتە سـەر پرۆسـەکانی "هێرش"

و"جێنشینی". بەڵام بێگومان دەتوانرێ ڕەخنەی زۆریان لێ بگیرێ. روانگەی ئیکۆلۆژی بە عام کەمتر سەرنج دەداتە فۆرم و پرۆگرام دانانی ئاگامەندانە لە ڕێکخستنی شاردا و گەشەی شاری وەک پرۆسەیەکی "سروشتی" ڕەچاو دەگرێ. مۆدێلەکانی ڕێکخراوی فەزایی کە بەهۆی پارک و بێرجیس و هاوکارەکانیان هاتە ئاراوە هەڵقولاوی ئەزمونی ئەمریکایی بوون و جگە لە هەندێ لە شارەکانی ئەمریکا لەسەر شارەکانی تر بەراورد ناکرێ، چ جای زۆربەی شارەکانی ئەوروپا، ژاپۆن و ئەوروپای ڕۆژهەلات یان جیهانی سێیەم.

شارنشینی وەک شێوازێکی ژیان:

تیۆری وێرت دەربارەی شارنشینی وەک شێوازێکی ژیان زیاتر لەوەی سەرنج بداتە"جیاوازی ناوەکی" شارەکان سەرنج دەداتە ئەوەی شارنشینی وەک فۆرمێک لە ژیانی کۆمەڵایەتی دا چییە؟ وێرت دەڵێ:

"ڕێژەی گشت ئەوانەی لە شارەکان دەژین، ئاستی " شاری" بوونی جیهانی هاوچەرخ بە شێوەی وورد و تەواو ناپێوێ. ئەو کاریگەرییانەی شارەکان لەسەر ژیانی کۆمەڵایەتی مرۆڤی دادەنێن زیاتر لەوەیە کە ڕێژەی دانیشتوانی شار دەریدەخات، چونکە شار نەک هەربەشێوەیەکی ڕوو لە زیادبوو نشینگە و کارگەی مرۆڤی ئەمڕۆییە، بەڵکو ناوەندی داهێنان و چاودێری لەسەر ژیانی ئابووری، سیاسی و کولتووری یە کە دوورترین کۆمەڵگاکانی جیهانی وەدووی هێڵی خۆی داوە و ناوچە جیاجیاکان، نەتەوە و چالاکییە جیاوازەکانی وەک جیهانێکی " بوون " تێک تەنیوە".

وێرت باس دەکات کە لە شارەکان خەڵکێکی زۆر لەپاڵ یەکدا دەژین، بێ ئەوەی زۆربەی تاکەکانی تر بناسن – وە ئەمە جیاوازی سەرەکییە لەگەڵ گوندە بچووکە قەدیمییەکان. زۆربەی پەیوەندییەکان لە نێوان دانیشتوانی شاردا کاتی و ئەستەمە و زیاتر ئامرازێکن بۆ ئامانجەکانی تر تا ئەوەی لە خۆیاندا دڵخۆشکەر بن. کردەوەی دوولایەنەو کارلێک لەتەک کارمەندانی فرۆشیار لە فرۆشگاکان، سندوقداری بانکەکان و ڕیبواران یان چاودێرانی بلیت لە شەمەندەفەردا تێکەڵ بوونێکی کاتییە کە چوونەتە ناویانەوە– نەک لەبەر خۆیان، بەڵکو وەک ئامرازێک وان بۆ ئامانجەکانی تر.

بەو پێیەی کە ئەو کەسانەی وا لە ناوچە شارییەکاندا دەژین زیاتر جوڵەیان هەیە، پەیوەندی لاوازیش لە نێوانیاندا هەیە. خەڵک هەموو ڕۆژێ لە چالاکی و بارودۆخی

جۆراوجۆردا تووشی یەک دێن- ڕیتمی ژیان خێراترە لە ناوچە گوندییەکان. ڕکابەری بەسەر هاریکاریدا زاڵە. وێرت بڕوای وایە کە ئاڵۆزی ژیانی کۆمەڵایەتی لە شارەکاندا دەبێتە هۆی دروست بوونی ئەو گەرەکانەی کە خاوەن تایبەتمەندی هاوبەشن وە ڕەنگە هەندێکیان تایبەتمەندی کۆمەڵگە بچوکەکان راگرن. بۆ وێنە لە ناوەچە کوچەر نشینەکاندا١،هەموو جۆرە پەیوەندی ترادسیۆنال لە نێوان خێزانەکاندا دەبینری و زۆربەی خەڵک، خەڵکانی تر بە بنەمای پەیوەند خودییەکان دەزانن. بەڵام هەرچەندی ئەو ناوچانە پتر تێکەڵی نموونە فراوانترەکانی ژیانی شار دەبن، ئەم تایبەتمەندیانە کەمتر دەبێتەوە.

ئەندێشەکانی وێرت، ئەوجۆرەی شایانە بە فراوانی بڵاوبوونەوە. نمونەی زاڵبونی پەیوەندی ناتایبەت و ڕەسمی لە شارەکان و خەمساردی دانیشتوان بەرامبەر یەکدی و پێکەوە ماندوونەبوونیان گەلێ زۆرە. یەکێک لەم نموونانە چیرۆکی شەرمەزارکەری کوژرانی "کاتریەن جێنۆڤێز" بوو لە ١٣ ی مارسی ١٩٦٤ دا لە نیویۆرک. جێنۆڤێز لە کۆتایەکانی شەودا بەرەو ئاپارتمانەکەی(ماڵەکەی) خۆی لە بەشی دەوڵەمەندنشین و سەرسەوزی کۆئینز٣، دەگەڕایەوە. ئەو لە درێژای ڕێدا لە سێ جاراندا کەوتە بەر هێرش. هێرشی سێهەم کە لە کرایدۆری ماڵەکەیدا ئەنجام درا بوو بە هۆی کوژرانی ئەو.

ناراستەوخۆبوونی ژیانی شاری لە بێمەوبالاتی ئاشکرای بینەراندا دەردەکەوێ. بەگشتی سی و هەشت کەس لەشارۆمەندانی بە ئابڕوو، ئاگایان لە هێرشێکیان ببوو، بەڵام تەنانەت یەک کەسیش نەهاتە یارمەتی جینۆڤێز یان تەنانەت پۆلیسیشی ئاگادار نەکردەوە.

سەردێری یەکێک لە ڕۆژنامەکان ڕایگەیاند کە "شار" هاوڕێیانی کاتریەن جینۆڤێزی دزیوە، (Latane& Darley 1970). بەڵام بە دڵنیاییەوە برادەری بووە. ئەو کاتەی پێویستی پێیان بوو لە کوێ بوون؟ بە لەبەرچاوگرتنی واتای دوور و لاپاڵ بوونی ژیان لە شارە گەورەکان، ئەوان بێگومان لە ماڵەکانیاندا لە شوێنێکی تر بوون – لە مەنهەتەن، لانگ ئایلەند یان برۆکلین – و بێ خەبەر لە گرفتاری ئەو. ناتایبەت بوونی زۆرێک لە پەیوەندییەکانی ڕۆژانە لە شارە ئەمرۆییەکاندا حاشا هەڵنەگرە – و تاڕادەیەک ئەم بابەتە لەبارەی ژیانی کۆمەڵایەتی لە کۆمەڵگا ئەمرۆییەکاندا بە گشتی ڕاستە. تیۆری وێرت لە ڕووی ناسینی ئەوەیکە، شارگەرایی تەنیا لایەنێک لە کۆمەڵگە نییە، بەڵکو باسی چییەتی سیستەمی کۆمەڵایەتی گشتگیرتری کردووە و دەیخاتە ژێر کاریگەری، شایانی گرنگی پێدانە. بوارە جیاجیاکانی شێوازی ژیانی شاری بریسکانەوەی ژیانی کۆمەڵایەتی لە گشت

کۆمەڵگا ئەمرۆییەکانە و تەنیا تایبەت نییە بە چالاکییەکانی ئەو کەسانەی کە بە هەڵکەوت لە شارە گەورەکان دەژین. لەگەڵ هەموو ئەمانەدا، ئەندێشەکانی وێرت بەربەستگەلی ئاشکرایان هەیە. تیۆرییەکەی وێرت، وەک ڕوانگەی ئیکلۆژی کە خاڵی هاوبەشی زۆری لەگەڵ ئەو هەن، لە بنەڕەتدا پشت بەستووە بە چاودێری لە شارە ئەمریکایەکاندا کە لە هەمان کاتدا لە هەموو شوێنێک بە شارنشینی گشتێنراوە. شارنشینی لە هەموو شوێن و ساتێکدا وێکچوو نییە. بۆ نموونە هەروەک ووترا شارە کۆنەکان لە زۆربەی ڕووەوە لە تەک شارە ئەمرۆییەکاندا تەواو جیاواز بوون. ژیان بۆ زۆربەی خەڵک لە شارە سەرەتاییەکاندا زۆر نامۆتر و ناتایبەت تر نەبوون لە ژیانی ئەو کەسانەی لە کۆمەڵگا گوندییەکاندا دەژیان. وێرت دەربارەی ناتایبەتبوونی شارە ئەمرۆییەکانیش زیادەڕۆی دەکات.

پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان کە دابینکەری پێوەندی برادەرایەتی یان خزمایەتییەکانن لە کۆمەڵگا شارییە ئەمرۆییەکاندا یەکانگیرترە لەوەی کە ئەو پێی وایە. ئێڤێرت هیۆز، یەکێک لە هاوکارانی وێرت لە زانکۆی شیکاگۆ، دەربارەی هاوکارەکەی دەنوسێ: لویس عادەتی بوو هەموو ئەو شتانە دەربارەی ئەوەی شار چلۆن ناڕاستەوخۆیە بدرکێنێ – لە حاڵێکدا لەگەڵ گروپێکی گەورەی خزم و برادەران لەسەر بناغەی پەیوەندی تەواو تایبەت و ڕاستەوخۆ دەژیا (kasarda& janowitiz,1974).

گروپ گەلێک وەک ئەوانەی هێربەرت گانز پێی دەوتن "دێهاتیە شارییەکان" لە شارە ئەمرۆییەکاندا زۆرن و "دێهاتییە شارنشینەکان" ی مەبەستی ئەو، ئەمرکاییە بە ڕەگەز ئیتاڵییەکانن کە لە گەڕەکێکی ناو شاری بۆستۆن دەژین. ئەو جۆرە"ناوچە سپی ڕەگەزەکانە"، پێدەچێ لە شارە ئەمریکاییەکان کەم بایەختر بن لە ڕابردوو، بەڵام ئەوان خەریکی جێنشینی بوون لەگەڵ کۆمەڵگە ناو – شارییەکان کە بریتین لە کۆچەرە تازەکان.

لەوە گرینگتر، پێدەچێ ئەو گەڕەکانەی کە پێوەندی نزیکی خزمایەتی و تایبەت تیایاندا باوە زۆرتر بەشێوەیەکی چالاک بە هۆی ژیانی شارییەوە دروست بن، ئەوان تەنیا ئاسەواری شێوازێکی ژیانی ڕابردوو نین کە بۆ ماوەیەک لە شاردا، دەمێننەوە.

کلۆد فیشێر لەبری ئەوەی کە بێ شارگەرایی "قەبارە گەورە" بە کردەوە لە جێی ئەوەی هەرتاکێک لەناو "جەماوەرێکی بێ ناونیشان" دا نوقم بکات، هۆگری بڵاوکردنەوەی ووردە کولتورە جۆراو جۆرەکانە، ڕاڤەیەک دەخاتە دەست. ئەو دەڵێ ئەو کەسانەی لە شاردا دەژین، دەتوانن لەگەڵ ئەوانەی وا بنەما یان هیوای وێکچویان هەیە بۆ دروستکردنی

پەیوەندی لۆکاڵی هاوکاری بکەن، وە دەشتوانن پەیوەندی بە گروپە ئاینی، قەومی و سیاسی یەکان و وورده کولتورەکانی تر بکەن. شارێکی بچوک یان گوند ڕێگای سەرهەڵدانی فرەچەشنیەکی وورده کولتوری ئاوا نادا fischer,1975,1984 . بۆ وێنه ئەو کەسانەی لە شاردا کۆبوونەوە نەتەوایەتیەکان دروست دەکەن ڕەنگ بوو لە وڵات(هەرێمی)

ڕاستەقینەی خۆیاندا کەمتر لێک ئاگادار بوونایە یان تەواو لێک بێ خەبەر بان. بەڵام کاتێک دێنە ناو شار دەبنە هۆگری ئەو گەڕەکانەی کە خەڵکانێکی تر بە بنەمای زمانی و کولتوری هاوشێوە تیایاندا دەژین و بەو شێوەیە پێکهاتەکانی وردە- کۆمەڵگەیی نوێ دروست دەبن.

هونەرمەندێک کەمتر وایە لە گوند یان لە شاری بچوک خەڵکانێکی تر بدۆزێتەوە کە هاتوچۆیان بکات بەڵام لەلایەکی ترەوە، لە شارێکی گەورە ئەو رەنگ بێ ببێتە بەشێک لە وردەکولتورێکی گرنگی هونەری و ڕوناکبیرانە.

دیراسەکانی تر دەریدەخەن کە ئەو تایبەتمەندیانەی وێرت وەک تایبەتمەندی شاری باسی دەکرد زۆربەیان لە شارە بچوکەکان یان تەنانەت گوندەکانیشدا دەبینرێ.

پیتەرمان کۆمەڵگەیەکی گوندی بچوک لە ساسێکس لە باشوری ئینگلتەرا، لەتەک هادێر سفیلد لە باکوریدا بەراورد دەکات.ئەم گوندە لەسەر ڕێی جادە و شەمەندەفەری خێرا بۆ لەندەن هەڵکەوتووە، زۆربەی دانیشتوان هەموو رۆژێ و لە پەستا بە شەمەندەفەر دەچنە شاری. ئەوان ئاڵۆزتر و کۆسمۆپۆلیترن لە زۆربەی دانیشتوانی شارەکەی باکور، کە گەلێک دوورە لە لەندەن. پێدەچێ پەیوەندی خزمایەتی نزیک، زیاتر لە نێوان ئەو کەسانەی لە ناوچە جۆراوجۆرەکانی هادێرسفلید دەژین زیاتر بێت تا لە نێوان دانیشتوانی گوندی ساسیکس دا.

ئاشکرایە کە ڕەنگە وا هەڵێنجرێ کە ئەو گوندە نوێنەری بەشێک لە کولتوری شارییەو پێوەندیە تایبەتیە کۆنترەکانی بە هاتنی خەڵکانێکی زۆر کە ژیانیان پشت بەستوو بە شار لەناوچووە. ئەگەر وابێ، ڕەنگە ئاڵوگۆڕ فاکتەری "لێسەندنەوەی کەسایەتی" بێت، نەک تەنیا "بوونی" شارە ئەمڕۆییەکان.

شاری مەزن "جیهانی نامۆکانە"، لەگەڵ ئەوەشدا پشتگیری لە پەیوەندییە تایبەتیەکان دەکات و دەیخولقێنێ. ئەم وتەیە پارادۆکس نییە. ئێمە دەبێت تەجروبەی شاری بەسەر

بنکەی گشتی تێکەڵبوون لە تەک نەناسەکان (بێگانە) و دنیای تایبەتیتری خێزان، هەڤاڵان و هاوکاراندا دابەش بکەین. دەشێ " وێککەوتن لەتەک خەڵک" کاتێک وا تاک یەکەمجار بەرە و شارێکی گەورە شوێن دەگوازێتەوە زەحمەت بێت. بەڵام هەرکەس کە بەرەو کۆمەڵگایەکی گوندی بچوکی ترادسیۆنال شوێن گۆڕکێ دەکات ڕەنگ بێ نزیکایەتی کردنی دانیشتوانی ئەوێندەرێ بە هۆکاری رەچاوکردنی ئەدەب و پەروەردەی گشتی بزانێ- وە ڕەنگە ساڵانێکی زۆر بخاێنێ تا "وەردەگیرێ". لە شار دۆخێکی وا بوونی نییە. هەروەک ئیدوارد کروپات وتویەتی:

"هێلکەی شاری...توێکڵێکی قایمتری هەیە کە شکاندنەکەی زەحمەتە. زۆربەی ئەو کەسانەی کە لە هەلی باش و بارودۆخی پێویست بۆ چوونە ناوەوەی بێبەشن، لەگەڵ ئەوەی هەموو ڕۆژێ لە وێستگەی پاس یان میترۆ، لە کافتریا، کاتی ڕابواردن بە کرایدرۆرەکانی شوێنی کارەکەیاندا یەکدی دەبینن هیچ کات نابنە شتێکی مەزنتر لە"نامۆ ناسیاوەکان". هەروەها ڕەنگ بێ هەندێ کەس بە گشتی لە دەرەوەدا بمێننەوە، لەبەرئەوەی بێ بەشن لە توانایە تایبەتیە کۆمەڵایەتیەکان یان لە داهێنان. لەگەڵ ئەوەشدا شایتحاڵی ڕوون ئەوەیە کە بەهۆی فرەچەشنی نامۆکان کە هەریەکەو لەخۆدا برادەرێکن - وە فراوانی پانتایی شێوازەکانی ژیان و تایبەتمەندییەکانی شاری، خەڵک بەڕاستی لەدەرەوە دەچنە ناوەوە. هەر لەگەڵ چوونە ناو گرووپ یان کەناڵێکەوە کەرەستەکانی فراوانکردنەوەی پەیوەندیەکانیان زۆر زیاد دەکات.

لە ئاکامدا، دەرکەوتەکان وای دەنوێن کە هەلی پۆزەتیڤی شارفرەتر بەسەر هێزە سانسۆرکەرەکاندا لە زیادبووندان. وە بواری ئەوە بۆ خەڵکی دەڕەخسێنێ کە پێوەندی دڵخۆشکەر بخوڵقێنن و بیپارێزن.

ئەندێشەکانی وێرت تاڕادەیەک توانای خۆیان پاراستووە، بەڵام لێکۆڵینەوەکانی دواتر دەریدەخەن کە زیاد لە پێویست گشتێنراون. شارە ئەمڕۆییەکان زیاتر دابینکەری پێوەندی کۆمەڵایەتی نا تایبەت و بێناونیشانن، بەڵام لە هەمان حاڵدا سەرچاوەی فرەچەشنی و جۆراوجۆری - و جاروبار خۆشەویستیشن.

سەرچاوە/ جامعە شناسی، انتونی گیدینز، ترجمە: منوچهر صبوری. تهران: نشرنی ،١٣٧٦. عنوان اصلی sociology